בששים ותני תנא מנה בן ארבעים סלעים אין [א]והתנן [ב]חמת חדשה אע"פ שמקבלת רמונים טהורה תפרה ונקרעה שיעורה כמוציא רמונים רבי אליעזר בן יעקב אומר כפקעיות של שתי אחת מארבע במנה בן ארבעים סלעים: וכמה נותן לו כו': תנא לא שילבננו ויתננו לו אלא שילבננו כהן ויעמוד על חמש סלעים: כדי לעשות בגד קטן: מנהני מילי [ג]אמר ר' יהושע בן לוי אמר קרא [1]לעמוד לשרת דבר שהוא ראוי לשירות מאי ניהו אבנט אימא מעיל [ד]תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת ואימא כיפה של צמר דתניא [ה]כיפה של צמר היתה מונחת בראש כהן גדול ועליה ציץ נתון לקיים מה שנאמר [2]ושמת אותו על פתיל תכלת אמר קרא הוא ובניו דבר השוה לאהרן ולבניו אבנט נמי לא שוי הניחא למאן דאמר [ו]אבנטו של כ"ג לא זהו אבנטו של כהן הדיוט שפיר אלא למאן דאמר [ז]זהו אבנטו של כהן הדיוט מאי איכא למימר שם אבנט בעולם: לא הספיק ליתנו וכו': איתמר גזז ומכר ראשונה רב חסדא אמר [ח]חייב ר' נתן בר הושעיא אמר פטור רב חסדא אמר חייב דהא גזז ר' נתן בר הושעיא אמר פטור בעידנא דקא מלא שיעורא בעינן צאנך וליכא תנן הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז הא צאנו לגזוז חייב אמאי כל חד וחד בתר גיזה נפקא לה מרשותיה תרגמא רב חסדא אליבא דר' נתן בר הושעיא כגון שהקנן לו כל שלשים יום: הלוקח גז צאנו של חבירו כו': מאן תנא דהיכא דאיכא שיורא גבי מוכר בתר מוכר אזלינן א"ר חסדא רבי יהודה היא [ט]דתנן [א] [י]המוכר קלחי אילן בתוך שדהו נותן פאה לכל אחד ואחד אמר רבי יהודה אימתי [כ]בזמן שלא שייר בעל השדה אבל שייר בעל השדה נותן פאה על הכל אמר ליה רבא והא מר הוא דאמר והוא שהתחיל בעל השדה לקצור וכי תימא הכא נמי והוא שהתחיל לגזוז בשלמא התם [3]ובקצרכם את קציר ארצכם כתיב מעידנא דאתחיל לקצור מיחייב בכולה שדה אלא הכא מעידנא דאתחיל למיגז לא מיחייב בכוליה עדריה אלא אמר רבא האי תנא הוא [ל]דתנן אמר לו מכור לי בני מעיה של פרה זו והיה בהן מתנות נותנן לכהן ואין מנכה לו מן הדמים לקח ממנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים אלמא

הכי גרסינן הניחא למאן דאמר לא זהו אבנטו כו'. כדמוכח בפ"ק דיומא (דף יב.):

ופרכינן ותני תנא מנה בן ארבעים. והא מנה ופרס דרב הוא מנה ופרס דקאמר רבי דוסא בכל אחת מנה ופרס ופליגי רבנן עליה דאמרי כל שהן ופירש רב למילתייהו דכל שהן היינו בין כולן מנה ופרס: חמת חדשה. של עור שלא גמר תפירתה ושייר בה סדק: אע"פ שמקבלת רמונים. שאין בסדק כמוציא רמון: טהורה. שלא נגמרה מלאכתה: תפרה. ונגמרה מלאכתה וחל עליה שם כלי ואח"כ נקרעה כמוציא רמון טהורה אבל מקבלת רמונים טמאה דלא פקע שם כלי מינה עד שתינקב כמוציא רמון כשיעור כל כלי בעלי בתים ששיעורן כרמונים[ע]: כפקעיות של שתי. שיעור קריעת כלי לטהר כשמוציא פקעיות של שתי שזה הוא תשמישתה של חמת ואין דרך להשתמש בה פירות וסתם פקעיות של שתי גדולים עשר סלעים משקלם ארבעה למנה: פקעיות. למוסיי"ל: תנא. הא דקתני מתניתין חמש סלעים מלובן לא שיהא על ישראל מוטל ללבנו אלא אשיעורא קפיד דליתיב ליה בהכרע שכשיתלבנן שיהא בו חמש סלעים ונפטרות כל גיזים: אמר קרא לעמוד לשרת. בתר ראשית הגז כתיב כי בו בחר ה' מכל שבטיך לעמוד לשרת: מאי ניהו אבנט. שהוא קטן שבבגדי כהונה וקים להו לרבנן שיכול לעשות מחמש סלעים צמר שהרי אין כולו צמר אלא כלאים הוא: תפשת מרובה לא תפשת. ברייתא בתורת כהנים[י] גבי זבה (ויקרא טו) ימים רבים ימים שנים רבים שלשה או אינו אלא רבים עשרה אמרת כל שמעו מרובה ושמעו מועט תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת הואיל ולא פירש לך איזה מהן יש לך לתפוס הראשון שבמשמע שאם לא נתפוס אלא המרובה אני משיבך מהיכן אתה ממעטו לזה המועט והלא אף הוא במשמע כשתאמר אינה זבה בפחות מעשרה אני אומר לך והלא אף שלשה במשמע וכשתאמר בשלשה ואני משיבך (א) אינו אלא עשרה אתה אומר לי אף השלשה במשמע. וגבי שירות נמי תאמר אבנט ואני משיבך ואימא מעיל אתה אומר לי והלא אף האבנט בכלל שירות ומהיכן אתה ממעטו אבל כשתאמר אין פטור אלא בכדי מעיל אני משיבך והלא אבנט ראוי לשירות וקרא שירות הוא דכתיב: ואימא כיפה של צמר. שהיא מועטת מאבנט ואף היא בכלל שירות דכתיב (שמות כח) על פתיל תכלת ותכלת עמרא הוא: כיפה. כובע קטן פלטרי"י: ושמת אותו. בציץ: אמר קרא. גבי שירות דראשית הגז: הוא ובניו. וכיפה אינו בכהן הדיוט: הניחא למ"ד אבנטו של כהן גדול. ביום הכפורים שהוא בוץ כדכתיב (ויקרא טז) ובאבנט בד יחגור: לא זהו אבנטו של כהן הדיוט. של כל השנה דהא הוא הוי של כלאים כדכתיב (שמות לט) ואת האבנט שש משזר תכלת וגו' וכי כתיב אבנט דכלאים בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט דכל השנה כתיב: שפיר. משכחת שוין אהרן ובניו באבנט של צמר כגון של שאר ימות השנה: אלא למ"ד. אבנטו של כהן גדול ביום הכפורים כשר הוא בהדיוט כל השנה דכי כתיב אבנט בכלאים גבי פרשת בגדי כהונה בכהן גדול הוא דכתיב אבל בכהן הדיוט כולו של בוץ א"כ לא משכחת צמר באבנט של הדיוט ואמאי מעטרת ראשית הגז באבנט הא לא שוין בה אהרן ובניו שהצמר אינו ראוי לשירות הדיוט: שם אבנט. אע"ג דאין צמר בשירות הדיוטות הרי ראוי לשירות כ"ג ואי משום הוא ובניו הכי קאמר דברים הראויין לאבנט שהרי אבנט נוהגת בו ובבניו: [פ]מכר לו שחופות כו'. הא אוקימנא[צ] עלה טובה קמ"ל דאע"ג דשייר לעצמו מן הטוב יקנה מן הלוקח ממין הרעות אחד מששים ויתן לו: גזז ומכר ראשונה. ראשונה היה מוכר לאחר גיזתה מיד קודם שליקט חמש גיזין: חייב. בראשית הגז דגז צאנך אמר רחמנא[ק] והא איכא דבשעת גיזה כל אחת היתה שלו: בעידנא דקא מלי שיעורא. דחמש צאן שעל ידי גיזה החמישית הוא מתחייב בארבעה ראשונות וההיא שעתא לא הוו צאן שלו: תנן [ר]הלוקח צאנו של עובד כוכבים. אפילו עד שלא נגזזה וגוזזה פטור הלוקח דלאו צאנו הוא: הא צאנו לגזוז. שמכר לו [ש]גוף הצאן זה קנה לו הגוף עד שגזז: חייב. דצאנך קרינא ביה: כל חדא וחדא בתר גיזה נפק מרשותיה. וקתני חייב אלמא בתר שעת גיזה דכל חדא אזלינן: כל שלשים יום. לאו דוקא אלא שיהו כל הגופים קנויין לו עד תשלום כל הגיזים: בתר מוכר אזלינן. למיתב אכולהו: קלחי אילן. אילנות עצמן לקח עם פירותיהן. להכי נקט לשון קלחי שאין שדה זו שדה אילן אלא שדה לבן וגדלו בה שנים או שלשה אילנות ומכרן: נותן. לוקח פאה מכל אילן ואילן כדכתיב (דברים כד) לא תפאר אחריך ואין אחד מהם פוטר את חבירו הואיל ואין השדה שלו שאם היתה שדה שלו היה נותן מאחד על כולן: אימתי בזמן שלא שייר בעל השדה. שום אילן בשדה לעצמו: אבל שייר. אחד לעצמו רמיא כולה חיובו עליה ונותן פאה בקרקע בזרעים לעניים ופוטר את כל האילנות. אלמא היכא דאיכא שיורא כולה חיובא רמיא עליה דאי לאו עליה רמיא היכי פטר בפאה דידיה אילנות של אחרים: והוא שהתחיל בעל הבית לקצור. הזרעים קודם מכירת האילנות דמההיא שעתא מיחייב בפאה ופאה דידיה דההיא שעתא חזיא למפטר כולה שדה ומיהו כי לא שייר מידי אסתלק מדין פירות אילנות[ת] ואין פאת זרעים פוטרתן וכי שייר דאכתי שייר בפירות אילנות לא נפק מחיובא קמא והוה ליה כדמעיקרא: ובקצרכם. משמע מתחלת קצירה: לא מיחייב בכוליה עדריה. דלא כתיב בגזזכם אלא גז [א]צאנכם לאחר שנקרא גז צאן: אלא אמר רבא. טעמא דמתני' משום דאין אדם רשאי להפקיע ממונו מיד מלוה ולמכור גיזיו כדי שיהא גז של אחד וצאן של אחר לפוטרן דלא קרינא ביה גז צאנך אלא כי קא מזבין לא קמזבין מתנות דכהן הילכך כי שייר מידי איכא למימר מדלא פריש מוכר ללוקח חוץ ממתנותיו של כהן ודאי הכל מכר לו ושייר אלו את מתן הכהן ואמר לוקח למוכר מתנה דכהן גבך היא

ולי

מסורת הש"ס

א) [צ"ל והתניא], ב) [תוספתא ב"מ דכלים פ"ו ה"ב והביאו הר"ש פי"ז דכלים מי"ב], ג) [לעיל קלו.], ד) [חגיגה יז. וש"נ], ה) [הכ"מ ריש פ"י מהל' כלי המקדש תמה שהשמיט הרמב"ם דבר זה], ו) [יומא ו. יב. עס. תמיד כז:], ז) פאה פ"ג מ"ה, ח) לעיל קלא. קלג. ב"ק קטו., ט) [כלים פי"ז מי"א], י) [מצורע מכלתא דזבים פרשה ה], כ) זה הדבור שייך למתני' דלעיל. ר"ח, ל) [לעיל קלו:], מ) [דברים יח], נ) [צ"ל הלוקח גז], ס) [צ"ל גז הצאן והקנה כי כן העתיק הר"ן], ע) [צ"ל צאנך].

תורה אור השלם

1. כִּי בוֹ בָּחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׁבָטֶיךָ לַעֲמֹד לְשָׁרֵת בְּשֵׁם יְיָ הוּא וּבָנָיו כָּל הַיָּמִים: דברים יח ה
2. וְשַׂמְתָּ אֹתוֹ עַל פְּתִיל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל הַמִּצְנָפֶת אֶל מוּל פְּנֵי הַמִּצְנֶפֶת יִהְיֶה: שמות כח לז
3. וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט: ויקרא יט ט

גליון הש"ס

רש"י ד"ה והוא שהתחיל וכו' ואין פאת זרעים פוטרתן. עי' בפר"ח במים חיים ברמב"ם פ"ג הל' יח מהל' מתנות עניים:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תפשת וכו' ואני משיבך או אינו:

שיטה מקובצת

א] דתנן המוכר קלחי אילן. נ"ב עי' פ"ג דפאה וע"ש בהר"ש ז"ל:

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל' ב]:
ב [מיי' פ"י מהל' בכורים הל' טו טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף יג]:
מג ג ד מיי' פ"ג מה' מתנות עניים הל' יח:

לעזי רש"י

למושיי"ל [לימוישי"ל]. פקעת (של חוט).
פלטרי"י [פילטרי"ן]. כובע לבד.

מוסף רש"י

תפשת מרובה לא תפשת. כל מקום שתמצא שני דרכים, אחד תופס מרובה ואחד תופס מועט, טוב לך לתפוס את המועט, שאפילו היה לך לתפוס את המרובה ותפוש את המועט תפיסתך תפיסה, שיש בכלל המרובה המועט, אבל אם תתפוש המרובה והיה לך לתפוש המועט נמצאת שתפשת שלא כדת (חגיגה יז.) דיש להקשות תפוש את המועט (ערכין ד:). תפשת מועט תפשת. דאי מקשה לך תפוש את המרובה אינו חולק על דבריך אלא מוסיף, דבכלל מרובה איכא מועט (שם). אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט. שאין האבנטים שוין, שנאמר במעשה אבנט של כ"ג ואת האבנט שש משזר תכלת וארגמן, למדנו שהוא של כלאים, דשש כיתנא ותכלת עמרא, ואבנט הבנים לא פירש הכתוב ממה היו (יומא ו. ובעי"ז שם יב.) שהדיוט של בוץ (שם) או: אבנטו של כ"ג ביום הכפורים שהוא של בוץ, לא זהו אבנטו של כהן הדיוט, דשל הדיוט כל השנה של כלאים (שם שם.). זהו אבנטו של כהן הדיוט. כלומר שניהם של כלאים (שם ו.) שאין חילוק באבנטיהם (שם יב.). או: אבנטו של כ"ג ביום הכפורים שהוא של בוץ זהו אבנטו של הדיוט כל ימות השנה ואין כלאים בבגדי כהן הדיוט (שם שם.). אמר לו. לטבח, מכור לי כו' והיו בהן מתנות. הקיבה, נותנן לכהן. נותנן לוקח זה לכהן (לעיל קלא.). נותן הלוקח קיבה לכהן דמתנתא מתנות לא זבין ליה (ב"ק קטו.). ואין מנכה לו מן הדמים. אין המוכר מנכה לו ללוקח מן הדמים, שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם והוא לא מכר לו הקיבה (לעיל קלא.). לקח ממנו במשקל. הליטרא כך וכך ושקל לו הקיבה (שם). נותנן לכהן. נותנן לוקח לכהן, שהרי הגזל אצלו וצריך להשיב (שם). ומנכה לו מן הדמים. הטבח ינכה לו מן הדמים על כרחו, שמכר לו דבר שאינו שלו (שם).

הדרן עלך ראשית הגז